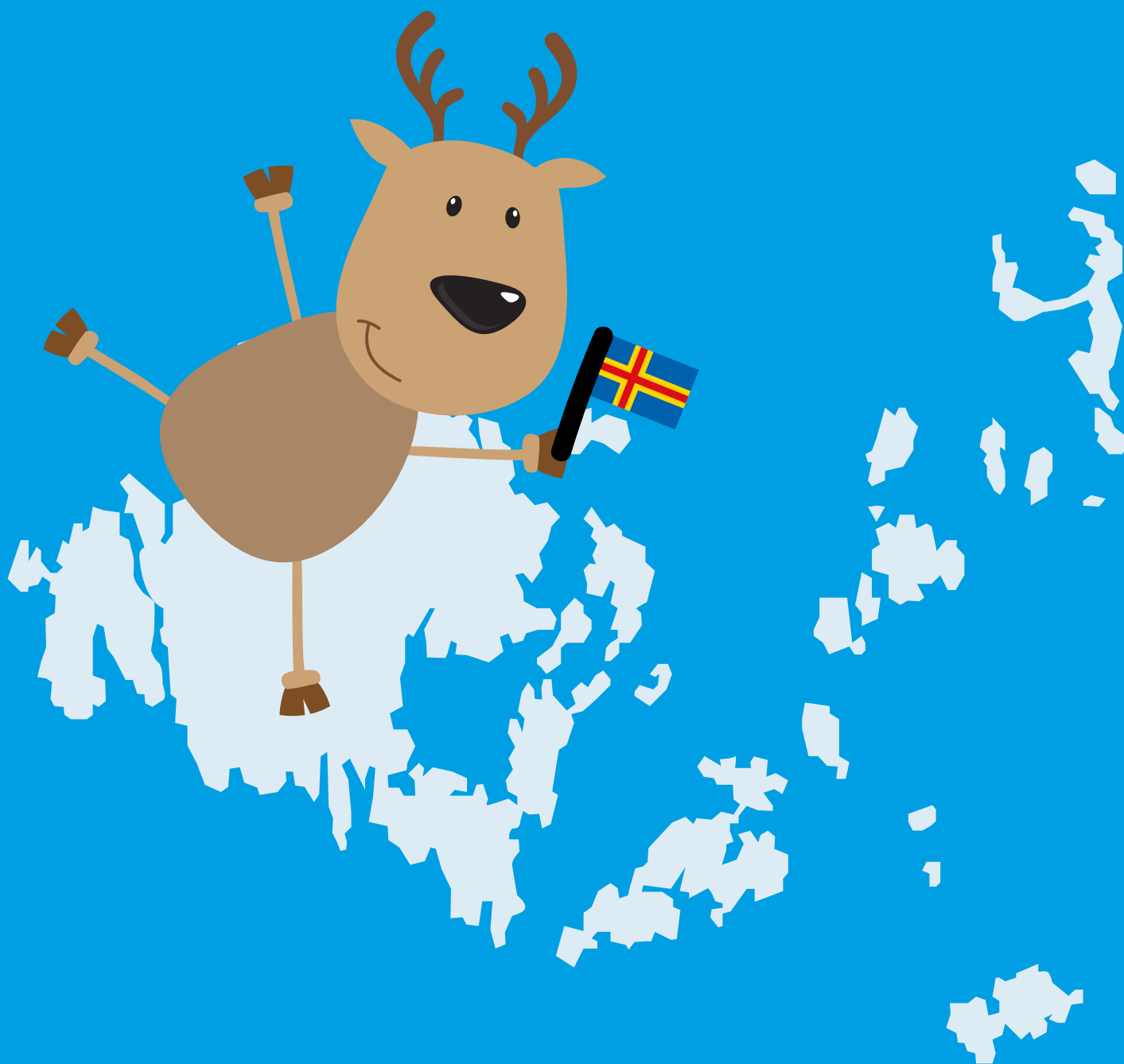


Barns egen expertgrupp om världens bästa daghem/ fritidshem

- Material för personalen



Rädda Barnen
Åland



**Ålands
landskapsregering**



OMBUDSMAN

Ålands
Ombudsmanna
Myndighet

Bakgrund

Landskapsregeringen utarbetar för närvarande ett förslag till ny läroplan för barnomsorgen. I enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter har barn rätt till delaktighet och inflytande. Barn ska få lära sig om sina rättigheter och ska ha en möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som gäller dem. LL om barnomsorg och grundskola, (2020:32) 1 §, 4§, del II gör gällande att ska barn ges möjlighet att påverka innehållet inom barnomsorgens verksamhet utifrån sin mognadsgrad. Barnets åsikter ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. Verksamheten inom barnomsorgen ska lägga grunden för att barnen ska förstå vad demokrati är och förbereda barnen för delaktighet och ansvar och för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle. De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för ska ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av verksamheten. Mot denna bakgrund som beskrivs och för att kunna bereda ärendet på bästa sätt vill utbildningsbyrån *genom barnomsorgens personal höra barnen inom barnomsorgen som remissinstans i arbetet med läroplanen.*

Arbetet med att göra barn delaktiga är väldigt viktigt men det är upp till varje enhet att bestämma hur omfattande arbetet görs. Arbetet kan med fördel omfatta alla barn (beroende på enhetens storlek) men det är inte nödvändigt att alla barn hörs utan arbetet kan göras med några barn, yngre och äldre, från varje enhet. Om ett urval görs är det önskvärt att urvalet görs på ett slumpartat vis, exempelvis genom lottning. Utifrån från enhetens förutsättningar kan man också välja att på någon avdelning fokusera på ett av delområdena och på en annan avdelning fokusera på ett annat, så att man sammantaget på enheten hört barn inom olika delområden. Enheten bestämmer således själv omfattningen av arbetet utifrån förutsättningarna.

Alla barn, också små barn, har rätt att höras i frågor som rör dem och detta material har tagits fram för att sprida inspiration och metoder för att säkerställa att barn får uttrycka sina åsikter i frågor som är viktiga i den nya läroplanen för barnomsorg.

Dokumentation från barnens åsikter ska skickas till landskapsregeringen senast 1.3.2022. Materialet kommer att därefter att sammanställas i en rapport. De delar av barnens svar som kan beaktas kommer att tas med i läroplansformuleringarna.

En viktig del i processen att höra barnen är att återkoppla till barnen vad deras arbete resulterat i. Ett sätt att göra detta är att alla barn, genom barnomsorgens personal, får ta del av sammanställningen.

Innehållet

1. [Del 1: Hur är världens bästa daghem/fritidshem?](#)
2. [Del 2: Värdegrund och välmående](#)
3. [Del 3: Barns delaktighet och lärande](#)
4. [Del 4: Lärmiljö och lek](#)

Bilagor

- [1. Mallbrev med information till vårdnadshavare](#)
- [2. Tips för dokumentation](#)
- [3. Rapportering](#)
- [4. Checklista om grundläggande krav för genomförandet av barns rätt att bli hörd](#)
- [5. Tips för arbetet med yngre barn och mall för observation](#)
- [6. Ritat teckenstöd för barnets häfte](#)

Material

Tid: T.ex 4 x 30 min

Personalen kan anpassa programmets längd och innehåll så att det passar barngruppen i fråga.

Mål: Barn får vara delaktiga och uttrycka sina åsikter om barnomsorg. Svaren som lämnas in kommer att sammanställas och användas som underlag för läroplanen för barnomsorg på Åland. Resultat kan också användas för att utveckla verksamheten i eget daghem/fritidshem.

Grunderna i landskapslag om barnomsorg och barnkonventionen:

Landskapslag om barnomsorg och grundskola:

Del I, 1. Kap., 4 §. Barnets bästa

Barn ska få lära sig om sina rättigheter och ska ha en möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som gäller dem. Barnets åsikter ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.

Del II, 1. Kap., 1 §. Målsättning

Barnet ska ges möjlighet att påverka verksamhetsinnehållet utifrån sin mognadsgrad.

Ur förslaget till läroplan för barnomsorgen:

“De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för ska ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av verksamheten. I verksamheten ska varje barns rätt att uttrycka sina åsikter med olika uttrycksformer respekteras och trygga att alla barn får lika stort inflytande över och utrymme oavsett könstillhörighet. Detta förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Känslan av att bli sedd och hörd på ett positivt sätt stärker barnens delaktighet. Delaktigheten stärks också genom att barnen deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. I arbetet kring delaktighet och inflytande är varje medlem i personalen är en viktig del.”

FN:s konvention om barnets rättigheter:

Artikel 12: Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Vad betyder rätten att bli hörd för yngre barn? ([Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 7 \(2005\) Genomförandet av barnets rättigheter under tidig barndom](#))

”FN:s kommitté för barnets rättigheter vill betona att artikel 12 omfattar både yngre och äldre barn. I egenskap av rättighetsbärare har även de allra yngsta barnen rätt att uttrycka sina åsikter, som ska ”tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad” (artikel 12.1). Små barn är ytterst lyhörda för sin omgivning och skaffar sig mycket snabbt en förståelse av människorna, platserna och rutinerna i sina liv, jämte en medvetenhet om sin egen unika identitet. Barn fattar beslut och kommunicerar sina känslor, idéer och önskemål på många olika sätt, långt innan de kan kommunicera med det talade och skrivna språkets konventioner.”

Allmänna tips för användningen av materialet

- Materialet är gjort för att ge inspiration - du kan anpassa alla övningar så att de passar din grupp bättre! Vid några övningar finns färdiga tips om hur övningen kan anpassas. Kom ihåg att hela tiden koppla arbetet till barns rättigheter och använd checklistan för genomförandet av barns rätt att bli hörd ([bilaga 4](#)).
- Materialet passar bäst för att användas med lite äldre barn, men personalen bestämmer själv vilka barn som deltar i arbetet. **Tips för arbetet med yngre barn och barn som inte uttrycker sina åsikter i tal finns i [bilaga 5](#). Ritat teckenstöd för frågor i barnens häfte finns i [bilaga 6](#).**
- När ni gör en runda med barnen kan ni samtidigt skicka runt en bild på Rådde (eller ett annat föremål) i cirkeln. Endast barnet som håller i bilden får prata och berätta till Rådde vad hen tycker, de andra får lyssna till det är deras tur. Barn har alltid möjlighet att inte säga något och bara skicka bilden vidare.
- Vid några övningar finns färdiga stödfrågor som kan användas ifall det är svårt att få igång diskussionen. Ni kan också ta fram egna stödfrågor och t.ex. koppla temat till övningar ni har gjort eller diskussioner ni har haft tidigare med gruppen.
- När ni pratar om barnens åsikter och önskemål är det viktigt att bemöta barnens önskemål med nyfikenhet, trots att det ibland kan röra sig om mer orimliga önsksningar. Kom ihåg att alltid återkoppla till barnen, oavsett om det är möjligt att genomföra önskemålen eller inte. Gå igenom barnens önskemål i personalgruppen och fundera på om ni kan genomföra några önskemål direkt och använd dem i planeringen av egen verksamhet. Om ni genomför barnens önskemål kan ni med fördel berätta för barnen att de önskat det!
- Om några frågor känns svåra för barnen att svara på i gruppen kan ni också göra så att daghemsföreståndare eller någon från personalen intervjuar barnen enskilt. Då kan ett barn i taget gå till intervjun, barnen får förstås själva bestämma om de vill delta eller inte. På intervjun kan vuxna ställa de frågor som finns med i personalens material eller i barnens häfte. Barnets svar antecknas om det är okej för barnet och skickas in som en del av sammanställningen. Säkerställ att barnen tycker att intervjusituationen är rolig och att det känns tryggt för barnen.
- Materialet är inspirerad av Rädda Barnen Sveriges metodmaterial *"Olika men lika"* och UNICEF Sveriges material *"Barnkonventionen i en låda"*. Båda kan användas för att fördjupa och fortsätta diskussioner kring barns rättigheter i barnomsorg och om olika teman! *"Olika men lika"* har skickats till alla daghem på Åland år 2019 och *"Barnkonventionen i en låda"* kan laddas ner på [UNICEF Sveriges hemsida](#).

DEL 1

Hur är världens
bästa daghem/
fritidshem?



Rädda Barnen
Åland



**Ålands
landskapsregering**



OMBUDSMAN

Ålands
Ombudsmanna
Myndighet

DEL 1: Information

Syfte: Barn får hjälpa vuxna att förstå hur världens bästa daghem/fritidshem är. Barn får själva välja vilka frågor och teman de vill lyfta fram när det gäller världens bästa daghem/fritidshem.

Material:

- Bild på Rådde på en A4-papper. [Kan laddas ner här.](#)
- "Häftet om mitt bästa dagis/fritids" för alla barn som deltar. Kan hämtas från landskapsregeringen eller laddas ner [här för daghem](#) och [här för fritidshem](#).
- Papper för att skriva ner barns tankar eller direkt via [online-formuläret](#).

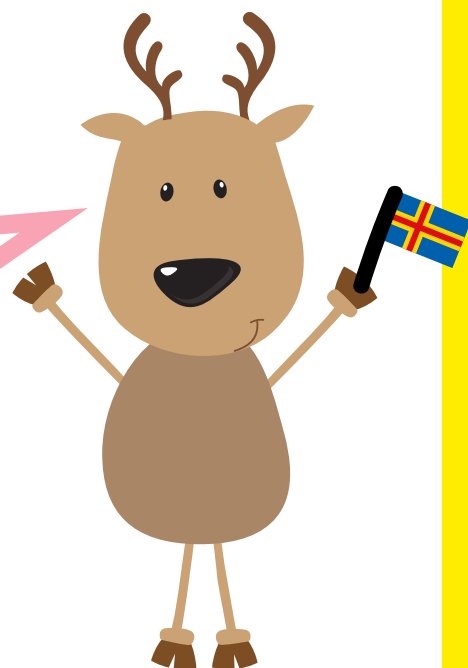
Introducera Rådde och låt barnen svara på Råddes frågor

Gör så här: Skriv ut en bild på Rådde. Visa bilden till barnen och läs Råddes introduktion nedan. Du kan läsa Råddes "pratbubblor" som Råddes repliker samtidigt du visar bilden. Alternativt kan du läsa dem t.ex. som brev från Rådde eller hur det känns bäst för dig!

Hej! Jag heter Rådde och jag bor här på Åland. **Vad heter ni?**

Jag fick precis veta att vuxna på Åland håller på med att ta fram regler för hur det ska vara på daghem/fritidshem och de vuxna frågade mig att hjälpa dem i det arbetet. Nu behöver jag få hjälp av de verkliga experterna – ni barnen som går på daghem/fritidshem! **Därför frågar jag nu om ni vill tillsammans med mig ta reda på hur världens bästa daghem/fritidshem ser ut?**

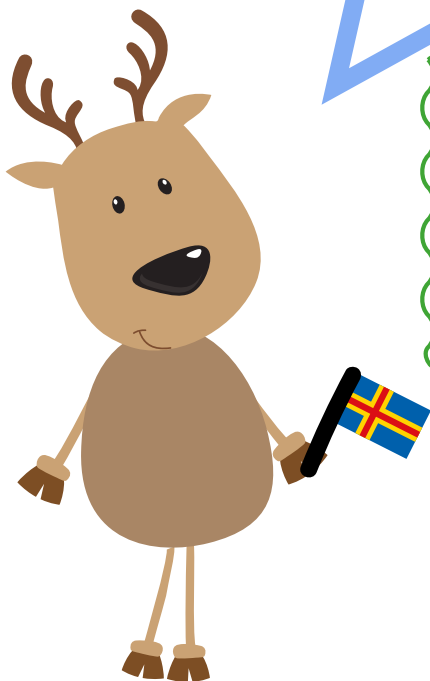
Om ni vill hjälpa så tänker jag att vi kan tillsammans göra några roliga övningar och tillsammans ta reda på hur ni som är experter tycker att världens bästa daghem/fritidshem skulle se ut och vad ni tycker är viktigt!



Berätta om barns rättigheter

Varför vill de vuxna veta vad ni tycker är viktigt på daghem/fritidshem? För att vuxna ska lyssna på barns åsikter när de bestämmer om saker som är viktiga för barnen, såsom daghem/fritidshem är.

Har ni hört att det finns en bok med regler om hur vuxna ska vara mot barn för att alla barn ska må bra? Boken heter barnkonventionen och reglerna kallas för rättigheter. Ni har t.ex. rätt till att gå till doktorn när ni är sjuka, säga vad ni tycker och att leka. De här reglerna har Finland och Åland lovat att följa.



TIPS: Om ni har möjligheten så kan ni tillsammans kolla på UNICEF Sveriges film: "[En film om barnkonventionen för yngre barn](#)" som finns på YouTube. Om ni har redan pratat om barns rättigheter med barnen kan du fråga barnen vilka rättigheter de kommer ihåg och vilka rättigheter är särskilt viktiga för dem.

Berätta om dokumentationen

För att jag ska kunna hjälpa de vuxna som bestämmer om saker på Åland att förstå vad ni experter tycker är viktigt på daghem/fritidshem så behöver jag hjälp från era vuxna på daghem/fritidshem för att skriva ner det som vi pratar om och alla era kloka tankar! Du kan också rita eller skriva ner (med hjälp av vuxna) dina egna tankar i ett häfte om ditt bästa dagis/fritids, som era vuxna kommer att dela till er. De vuxna som bestämmer vill gärna också se några av era häften så att de får veta vad ni tycker. Era vuxna frågar alltid er först om de får skicka delar från era häften till andra vuxna.

Kom ihåg att du får alltid bestämma själv om du vill dela dina egna åsikter och idéer med de vuxna eller inte! Du kan alltid välja att inte delta i diskussioner eller välja att du inte vill visa det som du har ritat eller skrivit till vuxna.

Gör så här: Nu kan du dela "Häftet om mitt bästa dagis/fritids" till alla.

Barnen fyller i den blåa sidan i häftet

Info till personalen: Syftet med häftet är att barnen får dokumentera sina åsikter på det sättet de vill; med egna ord, ritningar eller annat. Varje enhet kan skicka max två exemplar från varje delområde till landskapsregeringen som en del av dokumentation (se mer info: Bilaga 3: Rapportering). På första sidan kan barnen skriva sina namn och rita sig själva, så att ni vet vilket häfte som tillhör vilket barn. Barnets namn och självporträtt skickas inte till landskapsregeringen.

Nu vill jag veta mer om vilka ni är! Nu får alla rita sig själv i häftet.
Du kan också skriva hur gammal du är.

Prata tillsammans: Hur är världens bästa daghem/fritidshem?

Så som vi redan pratade om så är ni barn experter på att gå på daghem/fritidshem.

Nu vill jag fråga er alla hur ni vill att vi ska ha det här på vårt daghem/fritidshem så att det skulle vara det bästa dagiset/fritids i hela världen.



Gör så här: Låt var och en berätta i lugn och ro hur de tycker att vi ska ha det på världens bästa daghem/fritidshem. Du får då möjlighet att ställa mer specifika frågor: "Förstod jag rätt?", "Menade du det här?", "Vill du berätta mer om det här?"

Skriv alla åsikter ner t.ex i ett stort papper så att alla kan se eller direkt i [online-formuläret](#).

TIPS: Ni kan också diskutera temat med hjälp av stödfrågor, så som:

- Vad skulle du göra om du skulle få bestämma allt under en dag på daghem/fritidshem? Skulle du vilja leka särskilda lekar, äta någon viss mat, åka på utflykt?
- Finns det något vi inte gör på daghem/fritidshem som du skulle vilja att vi gjorde?
- Vad tycker du är roligast på daghem/fritidshem?

Barnen fyller i den gula sidan i häftet



I ditt häfte finns det en sida som är gul. Hittar du den? Där kan du berätta allt du vill om hur ditt bästa daghem/fritidshem är! Du får själv bestämma om du vill rita eller måla något, få hjälp från en vuxen att skriva ner en tanke, en sång eller annat.

Info till personalen: Frågan i barnens häfte är "Hur är ditt bästa dagis/fritids?"

Gör så här: Låt alla barn som vill berätta om det de har ritat eller skrivit i häftet. Du får då möjlighet att ställa mer specifika frågor: "Förstod jag rätt?", "Menade du det här?", "Vill du berätta mer om det här?"

Om det passar barnet kan vuxna hjälpa barnet att berätta mer om sina åsikter och t.ex. de bilder de har ritat genom att vuxna skriver extra-anteckningar i barnets häfte. Vuxna kan också skriva ner de åsikter som kommer upp nu på papper eller direkt i [online-formuläret](#).

Avslutning för del 1

Stort stort tack till er alla för alla era viktiga tankar och idéer! Ni verkligen hjälper vuxna att förstå hur det är att gå på daghem/fritidshem!

Hur tycker ni att det har varit att prata om de här frågorna idag?

Gör så här: Låt var och en berätta hur de tycker att det har varit.

Se till också att barnen har möjlighet att höra de anteckningar som ni vuxna har skrivit ner. Fråga gruppen om det är okej för dem att anteckningarna skickas vidare.



TIPS: Om ni vill kan ni använda t.ex olika [Rådde-Smileys](#) som kan skrivas ut på förväg så att alla får välja en och peka på den eller tejpa den på ett papper.

DEL 2

Värdegrund och välmående



Rädda Barnen
Åland



**Ålands
landskapsregering**



OMBUDSMAN

Ålands
Ombudsmanna
Myndighet

Del 2: Information

Syfte: Barn får hjälpa vuxna att förstå vad de behöver för att må bra i barnomsorgen och att känna sig trygga och glada inom barnomsorgen, hur de vill bli bemötta.

Material:

- Bild på Rådde på en A4-papper. [Kan laddas ner här](#).
- "Häftet om mitt bästa dagis/fritids" för alla barn som deltar. Kan hämtas från landskapsregeringen eller laddas ner [här för daghem](#) och [här för fritidshem](#).
- Papper för att skriva ner barns tankar eller direkt via [online-formuläret](#).

Introducera Rådde och låt barnen svara på Råddes frågor

Gör så här: Skriv ut en bild på Rådde. Visa bilden till barnen och läs Råddes introduktion nedan. Du kan läsa Råddes "pratbubblor" som Råddes repliker samtidigt du visar bilden. Alternativt kan du läsa dem t.ex. som brev från Rådde eller hur det känns bäst för dig!

Hej igen! Jag är Rådde och jag vill igen be om er hjälp! **Kommer ni ihåg mig?**

Idag vill jag veta speciellt vad ni behöver för att må bra och känna er glada på daghemmet/fritidshemmet. **Därför frågar jag om ni vill prata om det med mig idag?**

Om ni vill hjälpa så tänker jag att vi kan igen tillsammans göra några roliga övningar och prata om vad ni som är experter på att gå på daghem/fritidshem tycker att barn behöver för att må bra och vara glada på daghemmet/fritidshemmet!



Prata tillsammans: vad som gör barnen glada på daghem/fritidshem

Gör så här: Ni kan sitta i en ring eller hur det känns bäst för gruppen. Rådde vill fråga barnen om vad som gör dem glada på daghemmet/fritidshemmet. Du kan variera frågorna nedan eller välja den som känns lättast för barnen att svara på. Låt var och en berätta sina tankar i lugn och ro. Du får då möjlighet att ställa mer specifika frågor: "Förstod jag rätt?", "Menade du det här?", "Skulle du berätta mer om det här?"

Skriv alla åsikter ner t.ex i ett stort papper så att alla kan se eller direkt i [online-formuläret](#).



Kommer ni ihåg när vi pratade om boken med regler om hur vuxna ska vara mot barn för att alla barn ska må bra? Visste ni att alla barn har rätt att vara precis som de är och att få vara glada! Vuxna ska se till att alla barn mår bra och kan känna sig glada på daghem/fritidshem och på alla andra ställen.

Nu vill jag gärna att alla som vill får berätta:

- Vad gör dig glad på daghem/fritidshem?
- När är du glad på daghem/fritidshem?
- Vad gör du när du är glad?

TIPS: Om det är svårt att få igång diskussioner kan Rådde börja rundan och ge exempel på vad som gör Rådde glad, t.ex. *"Jag blir glad när vi kan leka utomhus"*.

TIPS: När ni gör en runda med barnen kan ni samtidigt skicka runt en bild på Rådde (eller ett annat föremål) i cirkeln. Endast barnet som håller i bilden får prata och berätta till Rådde vad hen tycker, de andra får lyssna till det är deras tur. Barn har alltid möjlighet att inte säga något och bara skicka bilden vidare.

Barnen fyller i den gröna sidan i häftet

Info till personalen: Frågan i barnens häfte är "Vad behöver du för att må bra och känna dig glad på ditt dagis/fritids?"

Nu kan ni igen ta fram era egna häften som ni jobbade med senast vi träffades. På sidan som är grön kan du nu rita allt som du kan tänka på som du behöver för att må bra och känna dig glad på ditt daghem/fritidshem.

Om du vill kan vuxna hjälpa dig att skriva med ord det som du vill säga.



Gör så här: Dela "Häftet om mitt bästa dagis/fritids" till alla. Låt sen alla barn som vill berätta om det de har ritat eller skrivit i häftet. Du får då möjlighet att ställa mer specifika frågor: "Förstod jag rätt?", "Menade du det här?", "Skulle du berätta mer om det här?"

Om det passar barnet kan vuxna hjälpa barnet att berätta mer om sina åsikter och t.ex. de bilder de har ritat genom att vuxna skriver extra-anteckningar i barnets häfte. Vuxna kan också skriva ner de åsikter som kommer upp nu på papper eller direkt i [online-formuläret](#).

Avslutning för del 2

Stort stort tack till er alla för alla era viktiga tankar och idéer! Ni verkligen hjälper vuxna att förstå vad barn behöver för att må bra på daghem/fritidshem!

Hur tycker ni att det har varit att prata om de här frågorna idag?

Gör så här: Låt var och en berätta hur de tycker att det har varit. Om ni vill kan ni använda t.ex olika [Rådde-smileys](#).

Se till också att barnen har möjlighet att höra de anteckningar som ni vuxna har skrivit ner. Fråga gruppen om det är okej för dem att anteckningarna skickas vidare.



DEL 3

Barns delaktighet och lärande



Rädda Barnen
Åland



**Ålands
landskapsregering**



OMBUDSMAN

Ålands
Ombudsmanna
Myndighet

Del 3: Information

Syfte: Barn får hjälpa vuxna att förstå när de känner att det får uttrycka sina åsikter på daghemmet/fritidshemmet samt när och hur vill de göra det. Barn får också dela sina åsikter om vad de tycker är viktigt att lära sig i barnomsorgen. Syftet är att lyfta fram barnets rätt till inflytande och medbestämmande i sin vardag och att vuxna ska lyssna till barnets tankar och åsikter då de fattar beslut som rör barnet.

Material:

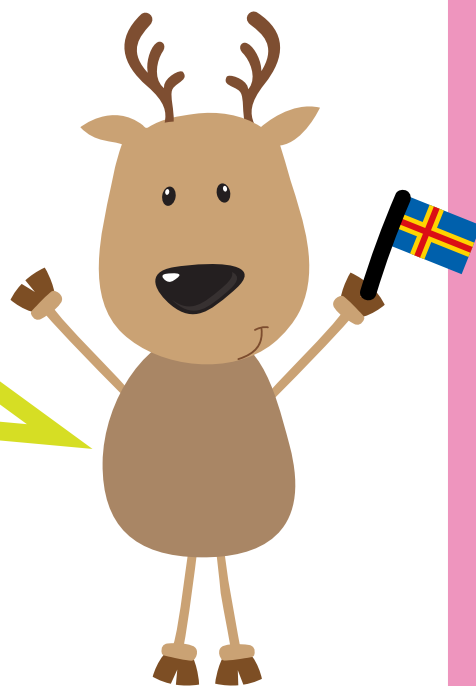
- Bild på Rådde på en A4-papper. [Kan laddas ner här.](#)
- "Häftet om mitt bästa dagis/fritids" för alla barn som deltar. Kan hämtas från landskapsregeringen eller laddas ner [här för daghem](#) och [här för fritidshem](#).
- Papper för att skriva ner barns tankar eller direkt via [online-formuläret](#).
- Papperslappar med bild på Rådde (ett barn), Råddes vuxen och båda. [Kan laddas ner här.](#)

Introducera Rådde och låt barnen svara på Råddes frågor

Hej, här är jag igen!

Idag vill jag ta reda på när vill ni barn vara med och bestämma om saker som är viktiga för er! Alla barn har rätt att berätta vad de tycker och vad de vill. De vuxna ska lyssna på barnet och ta barnets åsikter på allvar. **Därför frågar jag nu igen om ni vill prata med mig om när ni barn vill vara med och berätta vad ni vill på daghemmet/fritidshemmet?**

Om ni vill hjälpa mig så tänker jag att vi kan igen tillsammans göra några roliga övningar och prata om när ni som är experter på att gå på daghem/fritidshem tycker att vuxna ska lyssna på vad är det som barnen vill!



Träna tillsammans hur det är att uttrycka egna åsikter

Det är viktigt att få träna hur det är att berätta till andra vad en själv tycker och tänker! Allas åsikter är lika viktiga. Därför vill jag nu gärna veta vad ni tycker om olika saker och att vi tillsammans tränar att berätta våra egna åsikter. Kom ihåg att du får alltid också välja att inte berätta vad du tycker.

Jag läser upp en grej och om ni håller med om det får ni....

- Stå upp om du tycker om glass
- Snurra om du gillar att dansa
- Stå på ett ben om du tycker om katter
- Hoppa om du mår bra just nu
- Visa tumme upp om du tycker om att vara på daghem/fritidshem idag
- Vinka om du tycket att.. (här kan du tillägga egen fråga)



TIPS: Påståendena kan ändras enligt aktuella och relevanta frågor för gruppen. Det är alltid bra att börja med några enkla frågor där alla får testa hur det är att tycka till. Barn har alltid möjlighet att välja att inte säga något.

Gör så här: Prata sen med gruppen om hur det känns att berätta vad en själv tycker och tänker. Svarade alla likadant på frågorna? Är det lätt att tycka annorlunda än de andra? Hur kunde vi göra det lättare? Är det okej om någon annan tycker annorlunda än jag?

TIPS: När ni pratar om barnens åsikter och önskemål är det viktigt att bemöta barnens önskemål med nyfikenhet, trots att det ibland kan röra sig om mer orimliga önsknings. Syftet med övningar i del 3 är att ta reda på inom vilka områden barnen skulle vilja ha mer inflytande och vad de vill lära sig. Kom ihåg att alltid återkoppla till barnen, oavsett om det är möjligt att genomföra önskemålen eller inte.

Prata tillsammans: Vem ska bestämma?

Gör så här: Skriv ut papperslappar med bild på Rådde (ett barn), Råddes vuxen och båda [här](#). Tejpa bilderna på olika hörn i ett rum.

TIPS: Om barnen i gruppen är små eller om det är svårt för barnen att uttrycka sina åsikter i gruppen kan ni dela en bild på en vuxen och en bild på ett barn till alla barn. Barnen kan hålla upp bilderna enligt det som de tycker.

Nu kommer jag att ställa några frågor om vem som ska bestämma. Om du tycker att en vuxen ska bestämma ska du gå till det hörnet där det finns en bild på en vuxen (eller visa bilden på en vuxen). Om du tycker att barnet ska bestämma ska du gå till det hörnet där det finns en bild på ett barn (eller visa bilden på ett barn). Om du tycker att barnet och de vuxna ska bestämma tillsammans ska du gå till det hörnet där det finns en bild på båda (eller visa båda bilderna). **Sen får alla de som vill berätta varför de tycker som de tycker.** Kom ihåg att det finns inga rätt eller fel svar, alla får tycka olika!

Okej? Nu börjar vi:

- Vem ska bestämma vad ni ska göra på daghemmet/fritidshemmet?
- Vem ska bestämma hur det ska se ut på daghemmet/fritidshemmet (ute och inne)?
- Vem ska bestämma när du ska berätta dina hemligheter?
- Vem ska bestämma när och vad ni ska äta på daghemmet/fritidshemmet?
- Vem ska bestämma vilka leksaker ni ska leka med på daghemmet/fritidshemmet?

Gör så här: Låt alla som vill berätta sina motiveringar i lugn och ro. Du får då möjlighet att ställa mer specifika frågor: "Förstod jag rätt?", "Menade du det här?", "Skulle du berätta mer om det här?". **Barn får också byta hörn (eller bild) under diskussion om de vill.**

Skriv alla åsikter ner t.ex i ett stort papper så att alla kan se eller direkt i [online-formuläret](#).



Barnen fyller i den första rosa sidan i häftet



Info till personalen: Frågan i barnens häfte är "Vad vill du bestämma med om på dagis/fritids?".

Nu kan ni igen ta fram era egna häften och hitta en sida som är rosa. Det finns två sidor som är rosa, försök hitta den som är först. På häftet kan du rita eller skriva vad skulle du vilja bestämma mer om på ditt daghem/fritidshemmet?

TIPS: Ni kan också diskutera tillsammans med barnen om hur de vill att vuxna frågar dem om deras åsikter i frågor där de kan vara med och påverka. Hur blir det lättare för barnen att berätta vad de vill?

Prata tillsammans: Vad har barnen lärt sig på daghem/fritidshem?

Nu skulle jag vilja prata med er om vad ni har lärt er sedan ni började på daghem/fritidshem och vad skulle ni vilja lära er. **Kan ni först berätta mig några saker ni har lärt er på daghem/fritidshem? Vad kan du nu som du inte kunde när du började på daghem/fritidshem?**



Barnen fyller i den andra rosa sidan i häftet

Info till personalen: Frågan i barnens häfte är "Vad vill du lära dig på dagis/fritids?"

Tack, vad roligt att få höra alla intressanta saker ni har fått lära er! Nu skulle jag gärna att ni tänker på vilka saker ni skulle vilja lära er? På ditt häfte kan du hitta en annan sida som är rosa och rita eller skriva alla de sakerna som du skulle vilja lära dig på daghem/fritidshem!

Gör så här: Låt sen alla barn som vill berätta om det de har ritat eller skrivit i häftet. Du får då möjlighet att ställa mer specifika frågor: "Förstod jag rätt?", "Menade du det här?", "Skulle du berätta mer om det här?"

Om det passar barnet kan vuxna hjälpa barnet att berätta mer om sina åsikter och t.ex. de bilder de har ritat genom att vuxna skriver extra-anteckningar i barnets häfte. Vuxna kan också skriva ner de åsikter som kommer upp nu på papper eller direkt i [online-formuläret](#).

TIPS: Gå igenom barnens önskemål i personalgruppen och fundera på om ni kan genomföra några önskemål direkt och använd dem i planeringen av egen verksamhet. Om ni genomför barnens önskemål kan ni med fördel berätta för barnen att de önskat det!

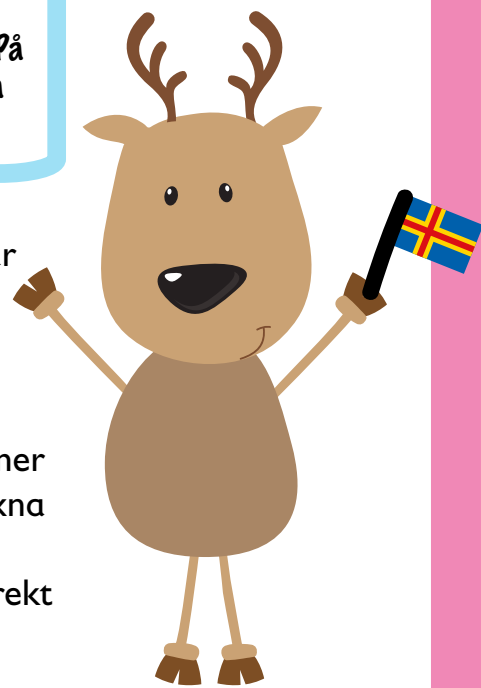
Avslutning för del 3

Stort stort tack igen till er alla för alla era viktiga tankar och idéer! Ni verkligen hjälper vuxna att förstå när och hur barn vill berätta vad de vill och vad barn vill lära sig på daghem/fritidshem!

Hur tycker ni att det har varit att prata om de här frågorna idag?

Gör så här: Låt var och en berätta hur de tycker att det har varit. Om ni vill kan ni använda t.ex olika [Rådde-smileys](#).

Se till också att barnen har möjlighet att höra de anteckningar som ni vuxna har skrivit ner. Fråga gruppen om det är okej för dem att anteckningarna skickas vidare.



DEL 4

Lärmiljö och lek



Rädda Barnen
Åland



**Ålands
landskapsregering**



OMBUDSMAN

Ålands
Ombudsmanna
Myndighet

Del 4: Information

Syfte: Barn får hjälpa vuxna att förstå hur en inspirerande, rolig lärmiljö (ute /inne) ser ut i barnomsorgen och hur barnen vill att leksituationen ska vara i barnomsorgen.

Material:

- Bild på Rådde på en A4-papper. [Kan laddas ner här](#).
- "Häftet om mitt bästa dagis/fritids" för alla barn som deltar. Kan hämtas från landskapsregeringen eller laddas ner [här för daghem](#) och [här för fritidshem](#).
- Papper för att skriva ner barns tankar eller direkt via [online-formuläret](#).

Introducera Rådde och låt barnen svara på Råddes frågor

Hej! Här är jag igen! Idag vill jag fortsätta få hjälp från er som är experter för att ta reda på hur ni tycker det ska vara på daghemmet/fritidshemmet!

Kommer ni ihåg att alla barn har rätt att berätta vad de tycker och att må bra på daghem/fritidshem? Barn har också rätt att leka och ha det roligt! Idag vill vi ta reda på vad ni tycker om lekmöjligheter och hur det ser ute och inne här på daghem/fritidshem.



Pyssla barnkikare och prata tillsammans: Hur olika platser på daghem/fritidshem känns för barn

TIPS: Ni kan pyssla kikare av toarullar eller av papper, alternativt kan barn göra kikare med fingrarna.

Om ni inte vill använda kikare kan ni också använda [Rådde-smileys](#) som barnen kan sätta på olika platser på daghemmet/fritidshemmet enligt hur platserna känns för barnen. Ni kan också be barnen att gå runt ett område och springa t.ex. till en plats som ser rolig ut, en plats som de inte gillar etc.

Nu ska vi alla kolla hur vårt daghem/fritidshem ser ut genom barnkikare! Jag skulle vilja att ser åt olika håll genom era kikare och funderar på de olika platser som ni ser.

- Vilken plats ser rolig ut?
- Vad ser skrämmande ut?
- Vilken plats känns bra för dig att vara?
- Ser du en plats som du inte gillar?
- Vilken plats ger dig glädje?



Gör så här: Låt sen alla barn som vill berätta om det de har ritat eller skrivit i häftet. Du får då möjlighet att ställa mer specifika frågor: "Förstod jag rätt?", "Menade du det här?", "Skulle du berätta mer om det här?"

Om det passar barnet kan vuxna hjälpa barnet att berätta mer om sina åsikter och t.ex. de bilder de har ritat genom att vuxna skriver extra-anteckningar i barnets häfte. Vuxna kan också skriva ner de åsikter som kommer upp nu på papper eller direkt i [online-formuläret](#).

Barnen fyller i den lila sidan i häftet

Info till personalen: Frågan i barnens häfte är "Hur är en rolig plats för lek?"



Nu kan ni igen ta fram era egna häften och hitta en sida som är lila. På häftet kan du rita eller skriva alla saker du kommer på som gör en lekplats rolig för dig!

Gör så här: Låt sen alla barn som vill berätta om det de har ritat eller skrivit i häftet. Du får då möjlighet att ställa mer specifika frågor: "Förstod jag rätt?", "Menade du det här?", "Vill du berätta mer om det här?"

Om det passar barnet kan vuxna hjälpa barnet att berätta mer om sina åsikter och t.ex. de bilder de har ritat genom att vuxna skriver extra-anteckningar i barnets häfte. Vuxna kan också skriva ner de åsikter som kommer upp nu på papper eller direkt i [online-formuläret](#).

Avslutning för del 4

Stort stort tack igen till er alla för alla era viktiga tankar och idéer! Ni hjälper verkligen vuxna att förstå hur ett roligt daghem/fritidshem kan se ut och vad barn vill ha för att kunna leka inne och ute på daghemmet/fritidshemmet!

Hur tycker ni att det har varit att prata om de här frågorna idag?

Gör så här: Låt var och en berätta hur de tycker att det har varit. Om ni vill kan ni använda t.ex [Rådde-smileys](#).



Se till också att barnen har möjlighet att höra de anteckningar som ni vuxna har skrivit ner. Fråga gruppen om det är okej för dem att anteckningarna skickas vidare.



Materialet är framtaget av Rädda Barnen på Åland, Ålands landskapsregering och Ålands ombudsmannamyndighet för att säkerställa att barn får uttrycka sina åsikter i frågor som är viktiga i den nya läroplanen för barnomsorg.

Materialet är inspirerad av Rädda Barnen Sveriges metodmaterial *"Olika men lika"* och UNICEF Sveriges material *"Barnkonventionen i en låda"*.

Design och layout är gjort av Rädda Barnen på Åland.

**Bildstöd i barnens häfte är gjort av Elin Granholm.
Widgitsymboler © Widgit Software/Symbolbruket AB 2021
www.symbolbruket.se**

Ritade tecken © Specialpedagogiska skolmyndigheten

Materialet får användas och kopieras fritt.



Rädda Barnen
Åland



**Ålands
landskapsregering**



OMBUDSMAN

Ålands
Ombudsmanna
Myndighet

Bilaga 1: Mallbrev med information till vårdnadshavare

Hej bästa vårdnadshavare!

Landskapsregeringen arbetar för närvarande med att ta fram läroplan för barnomsorg. I enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter har barn rätt till delaktighet och inflytande. Barn ska få lära sig om sina rättigheter och ska ha en möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som gäller dem. Landskapslag om barnomsorg och grundskola, (2020:32) 1 §, 4§, del II gör gällande att ska barn ges möjlighet att påverka innehållet inom barnomsorgens verksamhet utifrån sin mognadsgrad. Barnets åsikter ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. Verksamheten inom barnomsorgen ska lägga grunden för att barnen ska förstå vad demokrati är och förbereda barnen för delaktighet och ansvar samt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle. De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för ska ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av verksamheten. Alla barn, också små barn, har rätt att höras i frågor som rör dem och därför vill landskapsregeringen höra barn i frågor som är viktiga i den nya läroplanen för barnomsorg.

Arbetet med att göra barn delaktiga i barnomsorgens läroplan är väldigt viktigt, men det är upp till varje enhet att bestämma hur omfattande arbetet görs. Arbetet kan med fördel omfatta alla barn (beroende på enhetens storlek) men det är inte nödvändigt att alla barn hörs utan arbetet kan göras med några barn, yngre och äldre, från varje enhet.

Under december till februari kommer barngruppen (eller några ur barngruppen beroende på enhetens storlek och egna arbete) ha en möjlighet att diskutera sina åsikter om att hur det är att gå på daghem/fritidshem och vad som är viktigt för dem, speciellt kring tre teman som är viktiga för läroplanen (Värdegrund och välmående, Barns delaktighet och lärande och Lärmiljö och lek).

Dokumentation från barns åsikter skickas till landskapsregeringen. Materialet kommer därefter att sammanställas i en rapport och återkopplas till barnen. De delar av barnens svar som kan beaktas kommer att tas med i läroplansformuleringarna. Barnen är självklart anonyma i dokumentationen och det är helt frivilligt för barnen att delta och de delar sina åsikter på sitt sätt.

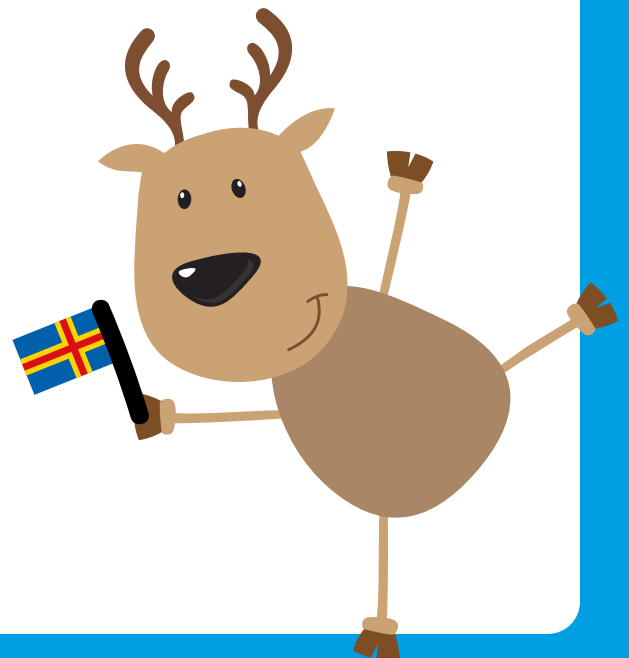
Ni får gärna berätta om det här arbetet för era barn på förhand. Har ni några frågor? Ni kan fråga personalen på er enhet eller kontakta specialsakkunnig Emilia Walk-Johansson på Utbildningsbyrån via:
emilia.walk-johansson@regeringen.ax



Bilaga 2: Tips för dokumentation

- Se till att ni i förväg tillsammans med kollegor överväger hur ni dokumenterar barns åsikter och vem ska göra vad gällande dokumentationen.
- Berätta alltid för alla barn vad dokumentationen är till för. Kom ihåg att påminna barn om dokumentationens syfte när ni börjar med nytt tema.
- Var öppen och låt barnen veta att alla anteckningar kan läsas och korrigeras om de vill. Ta inte egna hemliga anteckningar.
- Anteckna barnens tankar så som de uttrycker dem om möjligt, försök undvika att göra egna tolkningar så långt det bara går.
- Dokumentationen görs anonymt så att meningar inte kan associeras med ett visst barn. Om barnet pratar t.ex. om sina vårdnadshavare, kompisar eller annat med namn borde namnen bytas till "min pappa" eller "min kompis" etc.
- Låt också barnen delta i dokumentationen själva om möjligt.
- Barn ska inte fotograferas som en del av dokumentationen.
- Fråga alltid barnet om det är ok att fotografera eller på annat sätt skicka vidare material som barnet har gjort.
- När du strukturerar den producerade informationen, var etisk och respektfull för barns information.

Källa: [Pesäpuus material om att dokumentera utvecklings- och påverkansprojekt som görs tillsammans med barn \(på finska\)](#)



Bilaga 3: Rapportering

När arbetet med att höra barnen är klart vill utbildningsbyrån få in dokumentationen. Arbetet med att höra barnen pågår fram till mars 2022 och senast 1 mars ska all dokumentation vara inne. Utbildningsbyrån vill få in två typer av dokumentation. Dels **barnens egen dokumentation** som görs i häftet som tagits fram för ändamålet, dels genom att samla in **personalens sammanfattande reflektioner** kring det som diskuterats/framkommit i varje tema. Om en enhet har valt att arbeta med, eller hunnit att arbeta enbart med några delområden kan dessa sändas in.

Rapporteringen av dokumentationen görs genom att fylla i ett webbformulär.

Länk till webformulär: <https://link.webpolsurveys.com/S/AF006F0B0B085959>

I webbformuläret fyller personalen in sina sammanfattande reflektioner kring vad som framkommit av barnens synpunkter. Detta kan göras efter att man arbetat med varje område eller då arbetet med alla områden är klart. Syftet med detta är att kunna förstå dokumentationen på bästa sätt.

I webbformuläret finns även **möjlighet att bifoga barnens häften eller delar av olika barns häften eller övrig dokumentation**. Detta kan vara aktuellt om man dokumenterat gemensamt på tavla eller i collageform och man istället tar en bild av detta. De barn vars häften sänds in måste ha godkänt att de får sändas in.

Förbered genom att scanna in barnets häfte eller den del av barnets häfte som skall lämnas in (*utan namn och där annat som skulle kunna identifiera barnet i fråga tas bort eller stryks över*) och spara det på din dator. Kom ihåg att **namnge det inscannade materialet med enhetens och avdelningens namn**. För att utbildningsbyrån ska kunna hantera materialet behöver ett urval av barnens häften sändas in. Urvalet görs så att de **häften som speglar sammanfattningen som personalen gjort** sänds in samt så att **både yngre och äldre barns dokumentation finns representerade**. Oavsett antal avdelningar som deltar i arbetet får **max två exemplar från varje delområde från varje enhet** sändas in. Det är därför önskvärt att avdelningarna på en enhet gemensamt ser över vad som sänds in. **I formuläret kan också den övriga dokumentationen sändas in. Likaså denna är begränsad till två bilagor per enhet.** Utbildningsbyrån önskar dock att **barnens häften sparas fram till 1 mars 2022 för att vid behov begära in fler exemplar.**

Om det uppstår problem att bifoga en bilaga i webbformuläret finns en möjlighet att skicka in barnens häften per e-post. Då kan man göra så att materialet (max två per enhet) scannas in och skickas registrator@regeringen.ax som bifogat dokument. OBS Allt material ska märkas med rubriken **Remissbegäran för förslag till läroplan för barnomsorgen 2021-2022 samt diarienummer: ÅLR 2021/9002 samt i e-postens rubrik/ärenderad**. Om någon annan typ av dokumentation än barnens häfte sänds in är det viktigt att märka också det med diarienummer: ÅLR 2021/9002 samt från vilken enhet/avdelning materialet inkommit. Detta kan vara aktuellt om man dokumenterat gemensamt på tavla eller i collageform och man istället tar en bild av detta.

Utbildningsbyrån tillsammans med Rädda Barnen och barnombudsmannen vid Ålands ombudsmannamyndighet har sedan för avsikt att sammanställa barnens svar i en rapport. De delar som kan beaktas kommer att tas med i läroplansformuleringarna. En viktig del i processen att höra barnen är att rapportera till barnen vad deras arbete resulterat i. En del i detta är att alla barn får ta del av sammanställningen som också bifogas den färdiga läroplanen. Då denna är klar kommer rapporten att sändas till enheterna. Enheterna får i samband med detta också ett diplom att skriva ut till de barn som deltagit i arbetet.

Bilaga 4: Checklista om grundläggande krav för genomförandet av barns rätt att bli hörd

Barn har rätt att höras och att få sina åsikter respekterade i alla frågor som rör dem. Syftet med checklistan är att göra det lättare att säkerställa verklig och meningsfull delaktighet för alla barn. Skriv ner dina idéer och tankar kring hur följande grundläggande krav för genomförandet av barns rätt att bli hörd kommer att beaktas i processen:

“Berätta för oss att vi har rätt till att säga vad vi tycker!”

1. Processen ska vara transparent och informativ – barn måste få fullständig, tillgänglig, mångfaldsmedveten och åldersanpassad information om sin rätt att fritt uttrycka sina åsikter och om att deras åsikter ska beaktas, samt om hur detta deltagande ska genomföras, dess omfattning, syfte och potentiella konsekvenser.

“Tvinga inte oss att säga vad vi tycker!”

2. Processen ska vara frivillig – barn ska aldrig tvingas att uttrycka åsikter mot sin vilja, och de ska informeras om att de när som helst kan avstå från att delta.

“Vuxna ska respektera våra åsikter!”

3. Processen ska vara respektfull – barns åsikter ska behandlas med respekt, och barn ska ges möjlighet att initiera idéer och aktiviteter. Vuxna som arbetar med barn ska erkänna, respektera och bygga vidare på goda exempel på barns deltagande. De behöver också ha förståelse för den socioekonomiska, miljömässiga och kulturella kontexten i barns liv.

"Frågorna ska vara viktiga och relevanta för oss!"

4. Frågorna ska vara relevanta för barn – de frågor i vilka barn har rätt att uttrycka sina åsikter måste ha verklig relevans i deras liv och göra det möjligt för dem att dra nytta av sina erfarenheter, kunskap och sina färdigheter. Dessutom måste utrymme skapas för att barn ska kunna belysa och ta itu med de problem som de själva identifierar som relevanta och viktiga.

"Anpassa stället vi är på och sättet vi jobbar på så det passar oss!"

5. Metoderna ska vara barnanpassade – miljöer och arbetsmetoder ska anpassas efter barns förmågor. Tillräckligt med tid och resurser ska avsättas för att säkerställa att barnen är tillräckligt förberedda och har självförtroende och möjlighet att bidra med sina åsikter. Hänsyn måste tas till att barn kommer att behöva olika grader av stöd och olika sätt att engageras i processen beroende på sin ålder och den fortlöpande utvecklingen av deras förmågor.

"Låt alla barn få vara med och delta! Vi är alla olika."

6. Processen ska vara inkluderande – deltagande måste vara öppet för alla på lika villkor, undvika befintliga diskrimineringsmönster och uppmuntra till att skapa möjligheter för marginaliserade barn, samt både flickor och pojkar, att delta. Barn är inte en homogen grupp, och deltagande måste innebära lika möjligheter för alla utan diskriminering i någon form. Program måste också anpassas efter kulturella skillnader mellan barn från olika samhällsgemenskaper.

"Se till att vuxna är kompetenta att lyssna på oss!"

7. Processen ska vara understödd av utbildning – vuxna behöver beredskap, färdigheter och stöd för att kunna underlätta barns deltagande på ett effektivt sätt, för att till exempel ha färdigheter för att lyssna, arbeta tillsammans med barn och engagera barn effektivt i enlighet med den fortlöpande utvecklingen av deras förmågor.

"Tänk först och främst på vår säkerhet! Utsätts vi för en risk genom att uttrycka våra åsikter?"

8. Processen ska vara säker och riskmedveten - Vuxna har ett ansvar för de barn som de arbetar med och måste vidta alla åtgärder för att minimera risken för att barn drabbas av negativa konsekvenser av att de deltar.

"Ge oss besked om hur våra åsikter har tolkats och använts!"

9. Processen ska vara präglad av ansvarsskyldighet – åtagandet att göra uppföljningar och utvärderingar är nödvändigt. Till exempel ska barn vid all forskning eller konsultation informeras om hur deras åsikter har tolkats och använts och, vid behov, ges möjlighet att ifrågasätta och påverka analysen av resultaten. Barn har också rätt att få tydlig feedback om hur deras deltagande har påverkat resultaten. När det är lämpligt bör barn ges möjlighet att delta i uppföljning. Granskningar och utvärderingar av barns deltagande måste när det är möjligt genomföras tillsammans med barnen.

Bilaga 5: Tips för arbetet med yngre barn och mall för observation

Observera vilka lärmiljöer barnet intresserar sig av, vilka situationer som fungerar väldigt bra/bra/mindre bra, vilka aktiviteter barnet verkar uppskatta mest och hur visar barnet detta? Ta hjälp av ett observationsschema nedan och observera ett delområde åt gången. Skriv också ner reflektionerna kring det observerade. Koppla till delområden och sammanställ detta i [online-formuläret](#).

Del 2: Värdegrund och välmående

I vilka situationer visar barnen att de mår bra? När visar de glädje? När visar de att de inte mår bra eller vilka situationer fungerar mindre bra?

Vad säger barnen? Vad gör barnen?	
Reflektion: Vad tänker vi om det?	
Hur kan vi gå vidare?	

Del 4: Lärmiljö och lek

Vilka lek och lärmiljöer intresserar sig barnen mest för?

Vad säger barnen? Vad gör barnen?	
Reflektion: Vad tänker vi om det?	
Hur kan vi gå vidare?	

Bilaga 6: Ritat teckenstöd för barnets häfte

Här kan ni kolla hur frågorna i barnens häfte tecknas.



Hur



många



år



är

du?

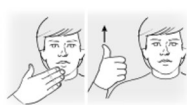


Hur



är

ditt



bästa



dagis?

/



fritids?



Vad



behöver



du

för att



må



bra



och

känna



dig



glad

på



dagis?

/



fritids?



Vad



vill



du



bestämma



mera

om på



dagis?



fritids?



Vad



vill



du



lära

dig om på



dagis?

/



fritids?



Hur

är en



rolig



plats

för



lek?